

Сабактардын иштелмелери /Разработка уроков

Тарых предмети боюнча.

Сабактын темасы: Кыргыздардын улуттук мамлекеттүүлүгүнүн түзүлүшү жана чыңдалышы

Сабактын максаты:

а) 1919-ж. РКП (б) нын VIII съездинде кабыл алынган программадагы улут саясатына съезддин мүчөлөрүнүн көз караштарын ачып көрсөтүү. Улуттук мамлекеттүүлүктү түзүүдө кандай аракеттер жасалганын жана кыргыздын кайсы ишмерлери күрөшкөнүн, кандай ийгиликтерге жете алышкандыгын кеңири түшүндүрүү;

б) Кыргыз Автономиялуу областынын түзүлүшүн жана Автономиялуу республикага кайра түзүлүшүнүн чоң тарыхый маанисин белгилөө, Кыргыз АССРинин Конституциясынын түзүлүшүнө баа берүү, азыркы Конституциядан айрмачылыгын көрсөтүү;

в) Окуучуларды Атамекенди сүйүүгө, сыйлоого жана кадылап-барктай билүүгө тарбиялоо.

Сабактын түрү: аралаш сабак.

Сабакта колдонулган метод: өтүлгөн теманы бышыктоо менен жаңы теманы лекция түрүндө түшүндүрүү.

Сабактын жабдылышы:

1. Кыргызстандын картасы;
2. Кыргызстан тарыхы;
3. «Дил» газетасы 3.08.2000. «Эгемен элибиз кечээ жана бүгүн»;
4. А.Идинов, К.Эсенканов Мамлекеттин жана укуктун негиздери.

Сабактын жүрүшү:

1. Уюштуруу моменти
2. Үйгө берилген тапшырманы кайталоо.

а) Кыргызстан жаңы экономикалык саясатка өтөөр алдында кандай абалда эле?

б) «Аскердик коммунизмден» жаңы экономикалык саясатка өтүүнүн зарылдыгын кандай далилдейбиз?

в) Жаңы экономикалык саясатка өтүүнүн натыйжасында Кыргызстандын экономикасында кандай өзгөрүлөр болду?

г) Жер-суу реформаларын өткөрүүнүн мааниси эмнеде?

Жаңы теманы түшүндүрүү

План:

1. Улут саясатындагы большевиктик позиция.
2. Кыргыз Тоолуу областын түзүү аракеттери.
3. Улуттук мамлекеттүүлүктү түзүү үчүн андан аркы аракеттер.
4. Каракыргыз Автономиялуу областынын түзүлүшү.
5. Кыргыз Автономиялуу областынын Автономиялуу республикага кайра түзүлүшү . кыргыз АССРнин биринчи Конституциясы.
6. Кыргыздардын улуттук мамлекеттүүлүккө жетишкендигинин тарыхый мааниси.

1919-ж. РКП (б) нын VIII съездинде кабыл алынган программанын улут саясаты боюнча пикир келишпестиктери, талаш-тартыштарды пайда кылган.

Съезде В.И.Ленин гана улуттарга өз тагдырын өзү чечүү укугун берүүнү талап кылган. Бул маселе боюнча каршы чыккандар Н.Бухарин, М.Томский, Н.Осинский ж.б. болгон.

1918-ж. апрелде Автономиялуу Түркстан Республикасы түзүлгөн. Кыргыздар Жетисуу, Сырдарыя, Фергана жана Самарканд областарынын курмамында болуп кала Берген.

1922-ж. Ж.Абдрахмановдун демилгеси менен Тоолуу Кыргыз Автономиялуу областын түзүү сунушун көтөрүшкөн.

1922-ж. мартта Түркстан КП БКда Тоолуу Кыргыз Автономиялуу областын түзүү чечими кабыл алынган.

1922-ж. 4-июнда Пишпекте съезд ачылып 425 делегат катышкан, бирок Сталиндин көрсөтмөсү менен съезд тартылган.

1924-ж. январда РКП (б) БК бүткүл орто Азия аймагында бөлүштүрүү маселеси каралган.

1924-ж. 14-октябрда Кыргызстан Түркстан АССРнин курамынан чыгып, РСФСРдин курамындагы Каракыргыз Автономиялуу областы болуп түзүлгөн.

1924-ж. 21-октябрда Ревком түзүлүп төрагалыкка И.Айдарбеков дайындалган.

1925-ж. мартта Каракыргыз Автономиялуу областын Советтеринин уюштуруу съезди болду. Областык Аткаруу кеңешинин төрагалыгына Абдыкадыр Орозбеков шайланган.

1925-ж. майда Бүткүл Россиялык Борбордук Аткаруу Комитетинин чечими менен Каракыргыз Автономиялуу областы Кыргыз Автономиялуу областы болуп калды. Кыргыз Автономиялуу областынын биринчи уюштуруу съездинин делегаттары борбордук бийликтерге, аны Россия Федерациясынын курамындагы Автономиялуу республикага кайра түзүү сунушу менен кайрылууну чечишкен. Бул чечим борбордо тез эле колдоого алынган.

1926-ж. 1-февралда БАКтын Президиуму Кыргыз Автономиялуу областын Россиянын курамындагы автономиялуу республикага кайра түзүү боюнча токтом кабыл алды жана бую токтом бекитилди.

1927-ж. 7-мартта Фрунзе шаарында Кыргызстандын Советтеринин биринчи уюштуруу съезди ачылган. Съезд Кыргыз Автономиялуу Советтик Социалисттик Республикасын түзүү жөнүндө декларацияны кабыл алган жана Борбордук Аткаруу Комитети шайланган.

1927-ж. 12-мартта БАКтын биринчи сессиясы БАКтын президиумун бекитти. Кыргыз АССРнин Бакнин Президиумунун төрагасына Абдыкадыр Орозбеков шайланган. Сессия республиканын Эл комиссарлар Советин түзгөн. ЭКСтин төрагалыгына – Жусуп Абрахманов дайындалган.

1929-ж. апрелде Советтердин II съезди болуп, анда Кыргыз АССРнин биринчи Конституциясы кабыл алынат. Ал Россиянын Конституциясынын негизинде иштелип чыккан. Кыргыз жана орус тилдери мамлекеттик тил деп жарыяланат.

Бул Конституция, башка советтик Конституциялардай эле таптык негизде түзүлгөн. Анда Советтерге шайлоо системасы, граждандардын укуктары, милдеттери аныкталган. Ага ылайык калктын айрым катмарлары: байлар, манаптар, кулактар, дин кызматчылары шайлоо укугунан ажыратылган.

Официалдуу маалыматтар боюнча:

1926-27-жж. – 18488 киши;

1928-29-жж. – 29058 киши;

1930-31-жж. – 18000 киши; шайлоо укугунан ажыратылган.

Кыргыз эли өзүнүн улуттук мамлекеттүүлүгүн андан-ары өнүктүрүүгө, мамлекеттик бийликти жана мамлекеттик башкаруунун системасын түзүүгө мүмкүнчүлүк алды. Кыргызстандын экономикалык жана маданий өнүгүшү тездеди. Улуттук

Республиканын жарыяланышы кыргыз элинин тарыхындагы бурулуш учурлардан болуп калды.

Жаңы теманы фронталдык жол менен бышыктоо.

1. Кыргызстандагы улуттук мамлекеттүүлүк үчүн күрөш кандай кыйынчылыктарга учураган?
2. кайсы ишмерлер кыргыздын улуттук мамлекети үчүн күрөшкөн?
3. Ж.Абдрахманов кандай кызматта иштеген? И.Айдарбеков Ким болгон?
4. Кыргызстан кайсы жылы биринчи Конституциясын кабыл алды? Эмне үчүн шайлоого элдердин бардыгынын укугу болгон эмес?

Үйгө тапшырма

М.К.Иманкулов «Кыргызстан тарыхы» гл.2 б. 43-56-беттер.